

Motion till riksdagen 2008/09:Sf355

av **Jan R Andersson och Anna Tenje (m)**

Opt-out-möjligheter i socialförsäkringssystemet

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att reformera trygghetssystemen genom införande av en opt-out-möjlighet i socialförsäkringssystemen.

Motivering

Det finns ett tydligt problem med de svenska trygghetssystemen – de har i huvudsak utformats för anställda. Företagare omfattas så klart också av socialförsäkringarna, men ofta har de svårt att dra nytta av dem. För att göra det enklare och roligare att starta och driva företag krävs det att försäkringssystemen anpassas mer för företagare och att flexibiliteten ökar.

Ser man till antalet företagare i Sverige så är det förhållandevis få jämfört med många andra länder. Dessutom har andelen företagare sjunkit under de senaste tio åren medan trenden varit positiv i övriga Europa. Det finns starka skäl till att tro att det svenska socialförsäkringssystemet utgör en orsak till det svaga företagandet.

Statistik från SCB:s arbetskraftsundersökningar AKU visar tydligt på just detta. Skillnaderna är markanta. Både manliga och kvinnliga företagare har betydligt lägre sjukfrånvaro än anställda. Kvinnliga företagare tar bara ut hälften av den föräldraledighet som kvinnliga anställda tar ut. Anställda män tar ut tre gånger mer föräldraledighet än manliga företagare. Även när det gäller vård av sjukt barn är skillnaderna anmärkningsvärda. Trots att kvinnor generellt är hemma för vård av sjukt barn i betydligt större utsträckning än män är faktiskt kvinnliga företagare hemma för vård av barn i mindre utsträckning än anställda män. Företagare får också lägre dagpenning från arbetslöshetsförsäkringen än anställda. De är dessutom inte minst arbetslösa i lägre utsträckning än anställda.

Fel! Okänt namn på

En anledning till detta är det faktum att systemen fungerar bäst för personer med över tid jämnt fördelade inkomster. För många företagare varierar inkomsterna kraftigt under olika delar av året och beroende på om företaget är nystartat eller väletablerat. För en ensamföretagare som har en presentbutik är det ofta betydligt allvarigare att vara sjuk i december än i september, samtidigt som ersättningen är densamma.

Problemen finns också i arbetslöshetsförsäkringen. Många gånger försöker företagarna rädda sina företag genom att inte ta ut någon lön under den sista perioden före konkurs eller nedläggning. Det betyder att ersättningen från a-kassan därför blir mycket låg.

För många företagare är det alltså svårt att vara frånvarande från sina arbeten som företagare även om de skulle få kompensation för sina uteblivna löneinkomster. Kunder kan förloras vid både kort- och långvarig frånvaro. Dessutom måste en frånvarande företagare täcka andra kostnader än sig egen lön. Det kan gälla räntor på lån, telefoni, leasingavtal och lokalhyror.

I praktiken leder det till att många företagare finansierar ett försäkringssystem som de inte har någon praktisk möjlighet att använda.

Dessa brister i socialförsäkringsskyddet kan vara en orsak till att alltför få väljer att bli företagare. Det är synd. Företagande och entreprenörskap är viktiga drivkrafter för ekonomin, både när det gäller innovationer och jobbskapande.

Det finns flera olika alternativ för att komma till rätta med detta. Ett alternativ är att de nuvarande möjligheterna till val av karenstid i sjukförsäkringen utökas, i utbyte mot mer betydande avgiftsminskningar. Fördelen med ett sådant vägval är att den enskilde företagaren får möjlighet att anpassa sitt eget försäkringsskydd. I Sverige erbjuds företagare en begränsad möjlighet att utöka sin karens i sjukförsäkringen, till antingen 3 eller 30 karensdagar. Detta innebär en avgiftssänkning med 1,75 respektive 2,62 procent. Om denna möjlighet utökas till även andra försäkringssystem öppnas möjligheter för större avgiftssänkningar. Det kan gälla till exempel arbetslöshetsförsäkring eller föräldraförsäkring.

Ett annat förslag är att förändra grunderna för hur ersättningen från a-kassan beräknas. Istället för att räkna på den genomsnittliga inkomsten för de senaste åren skulle ersättningen kunna baseras på det bästa av de fem senaste åren. På detta sätt skulle företagare inte längre straffas för att de försökt rädda företaget genom att inte ta ut någon lön strax före arbetslöshetsperioden.

Likaså skulle det kunna göras förändringar i föräldraförsäkringen och ges större möjligheter att använda försäkringen för att betala andra som passar barnen när de är sjuka.

Samtidigt finns det mycket som talar för att sådana förändringar inte är tillräckliga. En utväg skulle därför vara att istället acceptera att riskerna är större för företagare än för anställda. Detta kan, som diskuteras ovan, exempelvis göras genom att företagare tillåts välja om de vill stå utanför socialförsäkringssystemet genom att införa möjlighet till så kallad opt-out, det vill säga att frivilligt lämna de gemensamma försäkringssystemen och istället teckna privata försäkringar. Sådana system finns idag i till exempel Storbritannien och Irland. Fördelen med detta förslag är att företagarna lättare skulle kunna spara

Fel! Okänt namn på

ihop till sina egna trygghetslösningar. Dessutom skulle det innebära att förutsättningarna för att utveckla nya företagaranpassade trygghetsförsäkringar förbättrades.

Det finns all anledning att göra det mindre kostsamt att lämna sin anställning för att försörja sig som företagare. Ju flexiblare och trygga de olika socialförsäkringarna är, privata och offentliga, desto fler kommer att våga ta steget och bli företagare. Därför bör möjligheten till opt-out från socialförsäkringssystemen ses över.

Stockholm den 2 oktober 2008

Jan R Andersson (m)

Anna Tenje (m)